

PEDAGOGICKÁ DIAGNOSTIKA IV.

Eliška Vencálková

2009

IV. Diagnostika školní zralosti a připravenosti pro vstup do ZŠ

- ❖ Definice, vývoj pojetí školní zralosti
- ❖ Funkce a přístupy k diagnostice školní připravenosti
- ❖ Systémový přístup k diagnostice školní zralosti a připravenosti
- ❖ Složky a oblasti při posuzování školní zralosti

❖ Definice a vývoj pojetí školní zralosti

Školní zralost je „Stav dítěte, který zahrnuje jeho zdravotní, psychickou i sociální způsobilost začít školní docházku a zvládnout požadavky školní výuky“

Pedagogický slovník, 1995

„Školní zralostí rozumíme takovou fyzickou a psychickou připravenost dítěte na školu, která mu umožňuje optimální zapojení do vyučovacího procesu bez nebezpečí ohrožení fyzického a duševního zdraví při školní zátěži. Je výsledkem biologického procesu zrání nervového systému a celé dosavadní zkušenosti jedince.“

(P. Dittrich. 1993)

❖ Definice a vývoj pojetí školní zralosti

Školní zralost (z vývojové psychologie):

Původně (počátek 60. let 20. st.)

- zdůrazňována úloha zrání ve smyslu fyziologickém (opomíjena úloha rodiny, školy, zralost se týká pouze dítěte, škola je neměnná, dítě se musí přizpůsobit škole)

Později (počátek 70. let 20. st.)

- důraz na zrání, ovšem v kontextu komplexního pojetí psychického vývoje s akceptováním výchovných vlivů (rodiny, MS)

❖ Definice a vývoj pojetí školní zralosti

(sedmdesátá léta 20. st.)

- rozšíření pojetí školní zralosti o pedagogický rozměr, posílena úloha učení
 - školní připravenost

Dnes

- oba pojmy se používají ve stejném významu
- obsah obou pojmů je širší
- systémový přístup; komplexní charakteristika zahrnuje aspekt biologický a psychický, vlivy sociální a výchovné (učení) i požadavky školy, škola se má přizpůsobit dítěti

❖ Definice a vývoj pojetí školní zralosti

„V současnosti tedy můžeme pojímat školní zralost/připravenost (způsobilost vstoupit do školy) jako výslednici charakteristik dítěte, přání a očekávání rodičů, kvality domácího prostředí, kvality působení mateřské školy a charakteristik a požadavků školy. Stejný vzdělávací výsledek lze totiž dosáhnout změnou kterékoli z uvedených charakteristik“.

(V. Mertin, 2003)

❖ Funkce a přístupy k diagnostice školní připravenosti

Funkce diagnostiky v připravenosti dítěte na základní školu:

- vyhledat předpokládané školsky neúspěšné či nezralé děti
- najít méně rozvinuté a dobře rozvinuté dispozice dítěte k učení pro možnou kompenzaci nedostatečných předpokladů
- zvolit odpovídající nápravné postupy

❖ Funkce a přístupy k diagnostice školní připravenosti

Zjišťování předpokladů dítěte pro vstup do ZŠ:
(s využitím různých druhů zkoušek)

- přístup globální – sleduje výkon, který je výslednicí rozvoje předpokladů pro učení (viz orientační test školní zralosti)

- přístup specificky diferencovaný (viz ukázka pozorovacího schématu)

❖ Funkce a přístupy k diagnostice školní připravenosti

Specifické problémy ve vývoji
percepčních a kognitivních funkcí

- nezralost pro čtení a psaní
- nezralost pro matematiku

Rizika lze diagnostikovat již
v předškolním věku s pomocí
testových metod (možná prevence)

❖ Systémový přístup k diagnostice školní zralosti a připravenosti

Školní připravenost ovlivňuje:

- bio-psycho-sociální vyspělost dítěte
- rodina
- mateřská škola
- základní škola
- školský systém
- jiné

Systemy ovlivňující vývoj dítěte

Podle (O. Zelinkové: Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program)

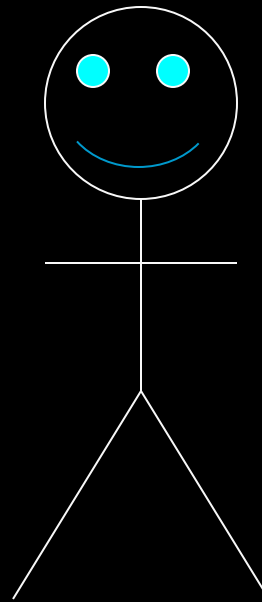
Společnost

sdělovací prostředky
zájmové organizace

školská politika
vrstevníci

Rodina

- rodiče
- sourozenci
- prarodiče
- další příbuzní
- styly rodinné výchovy

Škola

- klima školy
- vedení školy
- vztah mezi vedením školy a učiteli
- vztahy mezi učiteli
- vztahy učitelé - žáci
- vzdělávací program
- učební pomůcky

Osobnost dítěte – bio – psycho - sociální jednotka

❖ Systémový přístup k diagnostice školní zralosti a připravenosti

Mateřská škola

její úloha v diagnostice školní připravenosti:

- poskytuje kompetentní a vhodné informace rodičům
- plně respektuje rozhodnutí rodičů a ZŠ o odkladu školní docházky
- informuje další odborníky o údajích, které má k dispozici
- její informace se stávají součástí rozhodnutí o odkladu školní docházky
- podílí se na (nápravě) optimálním rozvoji dítěte

❖ Systémový přístup k diagnostice školní zralosti a připravenosti

Mateřská škola

- sleduje a zaznamenává pokroky každého jednotlivce
- rozvíjí předpoklady dítěte k učení ve všech složkách a oblastech školní připravenosti
- umožňuje kontakt mezi vrstevníky, sleduje jejich vztahy ve skupině
- kompetentně spolupracuje s rodiči a odbornými pracovníky při nápravě nedostatků
- kompenzuje nedostatky rodinné výchovy

❖ Systémový přístup k diagnostice školní zralosti a připravenosti

Rodina

má zásadní vliv na školní připravenost dítěte, který spočívá v:

- poskytování množství a vhodnosti podnětů (z hlediska přípravy na školu)
- hodnotě a významu, který přikládá vzdělání
- zázemí, jistotě, opoře, kterou dítěti poskytuje
- postoji rodičů ke škole, ochotě a zájmu spolupracovat
- reálnosti očekávání vzdělávacích výsledků dítěte (rodičovské ambice)

❖ Systémový přístup k diagnostice školní zralosti a připravenosti

Základní škola

její přístup je optimální pokud:

- včas informuje o požadavcích, programu a přístupech, které nabízí
- staví na výsledcích předchozího rozvoje dítěte (v MŠ)
- přizpůsobuje své požadavky možnostem dětí
- vytváří vhodné podmínky pro dětské učení (organizační, psychohygienické, bezpečnosti, atp.)

❖ Systémový přístup k diagnostice školní zralosti a připravenosti

Školský systém, aj.

má dopad na školní připravenost dětí v tom:

- jaké podmínky pro realizaci vzdělávání ve společnosti vytváří
- jakou orientaci, cíle a požadavky preferuje a stanoví
- jak a zda zajišťuje dostupnost škol, včetně alternativních
- jaký podpůrný systém vzdělávání buduje (vzdělávací intuice, kontrolní mechanismy, občanské iniciativy, atp.)
- zda podporuje poradenské služby, atd.

❖ Složky a oblasti při posuzování školní zralosti

Bio-psycho-sociální vyspělost dítěte (složky školní zralosti):

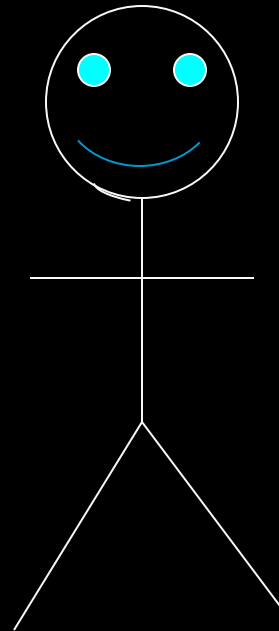
- tělesná (měl by posoudit lékař)
- kognitivní (rozvoj vnímání, představivosti, pozornosti, paměti, myšlení)
- pracovní (schopnost převzít pracovní úkoly, určitou dobu u nich setrvat)
- emocionálně-sociální (přijetí nové role žáka ZŠ, schopnost respektovat školní normy, aj.)

Oblasti diagnostiky při posuzování dítěte

Podle (O. Zelinkové: Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program)

zdravotní obtíže v minulosti současný zdravotní stav

- motivace
- rozumové schopnosti
- temperament
- úroveň koncentrace
- vnímání sebe samého
- prožitky a zkušenosti
- paměť
- řeč
- zájmy
- sebepojetí
- sebehodnocení

- zraková percepce
- sluchová percepce
- pravolevá a prostorová orientace
- kinestetické vnímání
- hmat
- jemná a hrubá motorika
- grafomotorika

vrozené a zděděné vlastnosti

❖ Složky a oblasti při posuzování školní zralosti

Oblasti nejčastějších nedostatků:

- řeč
- pozornost a soustředěnost
- grafomotorika
- pracovní tempo (pomalost)
- poznatky a orientace ve světě

Nejčastější příčiny školní nepřipravenosti:

- neurotický vývoj
- LMD - ranné poškození mozku
- málo podnětné prostředí
- nižší úroveň mentálních schopností